

## အစီရင်ခံစာ အနှစ်ချုပ်

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေ၊ ခဲမဖြူ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း (SWIA) တွင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ဒေသခံ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အလုပ်သမားများအပေါ် ကျရောက်သည့်သက်ရောက်မှုများအား ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာ သုံးသပ်ထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှု များ၊ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုများနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများကို တရားဝင်နှင့် တရားမဝင် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းနှစ်ရပ်လုံးကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ အကြံပြုချက်များကို မြန်မာအစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တခြားသော ပါတ်သက် ဆက်နွယ် သူများသို့သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မည်သို့ရှောင်ရှားနိုင်မည်၊ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည်နှင့် ကောင်းကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မည်သို့ တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဆိုသည့် အကြံပြုချက်များ ထည့်သွင်းထား ပါသည်။ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကွင်းဆင်းလေ့လာဆန်းစစ်ချက်များမှ ရရှိသည့် အဓိကတွေ့ရှိချက်များကိုဖော်ပြကာ ခိုင်မာသည့် အကြံပြုချက်များကြောင့် မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ချရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး ကဏ္ဍအတွက် ပုံဖော်ပေးနိုင်မည့် စကားပိုင်းနေရာတစ်ခုကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်ရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ နယ်နိမိတ်အတွင်း များစွာသော ဓာတ်သတ္တုများကြွယ်ဝစွာတည်ရှိနေပြီး စက်မှုတွင်းထွက်ကုန်ကြမ်း ပစ္စည်းများနှင့် ကျောက်များ၊ သတ္တုများ၊ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက် ရတနာများ၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် ယူရေနီယံ ကဲ့သို့သော စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များ ပါဝင်ပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုများကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှ ကာလရှည်ကြာစွာ ထုတ်ယူခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံ၏ ဘူမိအနေအထားများကို မသိရှိရသေးပါ။ လုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ ဝိသေသမှာ ခေတ်မီ နည်းပညာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပြီး ထိုရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အများစုမှာ မြန်မာကုမ္ပဏီများ၏လုပ်ငန်းများဖြစ်ပြီး အချို့မှာ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်၍ အများစုမှာ တရားမဝင်သော သို့မဟုတ် လိုင်စင်မရှိသော လုပ်ငန်းများဖြစ်ကြပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ တွေ့ရှိချက်အချို့မှာ သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မှုအနည်းငယ်ကိုသာ တွေ့ရှိရပြီး အများစုမှာ ညံ့ဖျင်းသည့် အလေ့အထများသာ ကျင့်သုံးနေသည်ကို တွေ့ ရှိခဲ့ရပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၌ပင်လျှင်ထိုကဲ့သို့ညံ့ဖျင်းသည့် အလေ့အထများကျင့်သုံးလျက်ရှိပြီး ကောင်းမွန်သည့်အလေ့အထမှာ အနည်းငယ်သာရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ ဓာတ်သတ္တုတူး ဖော်ထုတ်လုပ်ရေး လုပ်ငန်းအသီးသီးမှ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် ကျရောက်သည့် ကျယ်ပြန့် သော ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို မှတ်တမ်းပြုခဲ့ပါသည်။ ဤလက်တွေ့အခြေအနေက မြန်မာ့သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်း အပေါ် ပြည်သူလူထု၏ ရှုမြင်ပုံများကို ဆိုးဝါးသွားစေခဲ့ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အကယ်၍ မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း သည် နိုင်ငံတော်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အပြုသဘောပံ့ပိုးပေးမည့် လုပ်ငန်းအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲတိုးတက်လာစေရန် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက် အဖွဲ့အစည်းများအနေ ဖြင့် အရေးပါသည့်အဆင့်များဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပြီး လက်ရှိဆိုးကျိုး သက်ရောက်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန်၊ ကောင်းမွန်သော အလေ့အထများ ကျင့်သုံးလာရေး ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အဓိကစိန်ခေါ်မှုငါးရပ်ကို အောက်တွင် ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။

**ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းက ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု ကွင်းဆက်အတွင်း ထုံး ကျောက်၊ ရွှေနှင့် ခဲမဖြူ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် ထုတ်လုပ်ခြင်း အဆင့်များကို အဓိကလေ့လာထားပါသည်။ ဤ သတ္တုအမျိုးအစားများကို ရွေးချယ်ရခြင်းမှာ မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း၏ ဝင်ငွေမှာ အဓိက အားဖြင့် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ထုတ်ယူခြင်းမှရရှိနေသည့်အပြင် အခြားသော ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်**

ခြင်းများမှာလည်း ဖွံ့ဖြိုးလာနေသောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် သက်ရောက်မှုများအား ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာကပါ သိသိသာသာ အာရုံစိုက်မှုကို ခံလာရပါသည်။ သို့သော် အခြားသော ဓာတ်သတ္တုအမျိုးအစားများ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းရှိ သက်ရောက်မှုများကိုမူ တူညီသည့် စစ်ဆေးလေ့လာမှုများ မရှိသေးပါ။

၎င်းဓာတ်သတ္တု သုံးမျိုးအတွက် ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းတွင် တရားဝင်လုပ်ငန်းများ (တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည့်အကြီးစားနှင့်အသေးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ) ကိုထည့်သွင်းစဉ်းစားထားသကဲ့သို့ တရားမဝင် (လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေး) လုပ်ငန်းများနှင့် အဆိုပါနှစ်မျိုးလုံးနှင့် ဆက်နွှယ်သည့်ကဏ္ဍများ၏ဆက်စပ်သည့်သက်ရောက်မှုများကိုလည်းထည့်သွင်းစဉ်းစားပါသည်။ တရားဝင်မဟုတ်သော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများမှ ယုံကြည်လောက်သော ခိုင်မာသည့်အချက်အလက်များ မရရှိနိုင်သော်လည်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ခြင်းနှင့် အခြားရင်းမြစ်များအရအထက်ပါဓာတ်သတ္တုသုံးမျိုးအတွက် တရားဝင်မဟုတ်သော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများ၏ အစိတ်အပိုင်းက ကြီးမားသည်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။ တရားဝင်မဟုတ်သောလုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တိုးမြှင့်လာသော ၎င်း၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုအလားအလာများက ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းအတွင်း အရေးကြီးသော ဆွေးနွေးချက်များအဖြစ် ရှိနေပြီး မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် ရှေ့ဆက် စကားပိုင်းများနှင့် လုပ်ငန်းများပြုလုပ်ရန် အချက်များအနေဖြင့် ပါဝင်နေပါသည်။

ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းက စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုကို အသေးစိတ် အကဲဖြတ်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းထက်ပိုလွန်၍ စီမံကိန်းအဆင့်၊ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုအဆင့်နှင့် လုပ်ငန်းကဏ္ဍ အဆင့်ဆိုပြီး အဆင့်သုံးဆင့်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ထားပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းက သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ သတ္တုတွင်းလုပ်သားများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်သည့်လုပ်ဆောင်ချက်များကို ဖော်ထုတ်သကဲ့သို့ ကဏ္ဍတစ်ခုလုံး၏ သက်ရောက်မှုများနှင့် လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများကိုလည်း အကဲဖြတ် ဖော်ထုတ် ထားပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ထိုခိုက်မှုဆန်းစစ်လေ့လာချက် (ESIA) ၏ လုပ်ဆောင်ပုံအဆင့်ဆင့်အတိုင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အလုပ်သမားဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး ဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများကဲ့သို့ အဓိက နိုင်ငံတကာ မူဘောင်များနှင့်အညီ ရေးဆွဲပြုလုပ်ထားပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား ဆန်းစစ်လေ့လာခြင်း၏ သုတေသနလုပ်ငန်းများကို သတင်းအချက်အလက်၊ စာရွက်စာတမ်းနှင့် မှတ်တမ်းများအား လေ့လာခြင်းနှင့် ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းများအပေါ် အခြေခံ၍ ၁၂ လကျော်ကြာကာလအတွင်း ဒေသ ၈-ခုရှိ ဓာတ်သတ္တု တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးလုပ်ငန်း ၄၁ ခု နှင့် ပါတ်သက်ဆက်နွှယ်သူ ၁၃၇၈ ဦးတို့ကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ရန်ကုန်တွင် အများပြည်သူနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲနှစ်ကြိမ်ပြုလုပ်ခြင်းတို့ဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ကွင်းဆင်းသုတေသနတွင် အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၊ အလုပ်သမားများ၊ ကျန်းမာရေးလုပ်သားများ၊ ဒေသခံလူထုများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားသော ပါတ်သက် ဆက်နွှယ်သူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းများပါဝင်ပါသည်။

### မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ ဖြစ်လာရန်အတွက် အဓိက စိန်ခေါ်မှုငါးရပ်မှာ-

- ၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်နွှယ်သည့် မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်း နှင့်တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဖြစ်လာစေရန် အဟန့်အတားများ ရှိနေခြင်း။

လက်ရှိ ဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများပြင်ဆင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ဥပဒေဆိုင်ရာ အခင်းအကျင်းမှာ အလျင်အမြန်ပြောင်းလဲလျက်ရှိပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက်လည်း အလားတူပြောင်းလဲမှုများ ရှိပါသည်။ ၎င်းအခြေအနေက ဆက်စပ်သည့် မသေချာမှုများကိုဖန်တီးပေးသည်။ အသစ်ရေးဆွဲထားသောဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှာ လိုက်လျော့ ညီထွေကိုက်ညီမှုမရှိပေ။ ဥပဒေတစ်ခုနှင့်တစ်ခုကြား ကိုက်ညီမှုများ အားနည်းခြင်းနှင့်

တစ်ခါတစ်ရံတွင် တောင်းဆိုမှုများသည် ဆန့်ကျင်လျက်ရှိနေခြင်း သို့မဟုတ် ကွဲလွဲမှုများရှိနေခြင်းများပင် ဖြစ်နေတတ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ရေထွက်ရှိသည့် အရင်းအမြစ်များအကြား ခွင့်ပြုပေးနိုင်မည့် အကွာအဝေးအတွက် ၂၀၁၂-ခုနှစ်ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်ထောင်စုအဆင့် လိုအပ်ချက်များနှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်က ခွင့်ပြုပေးနေမှုတို့အကြား ကွဲပြားနေသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုရာ၌ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတို့အကြားတွင်လည်း ကွဲလွဲချက်များ ရှိနေပါသည်။

ထို့အပြင် ဓာတ်သတ္တုစီမံကိန်းများအပေါ် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးရမည့်တာဝန်များမှာ လက်ရှိဥပဒေများနှင့် ပြဌာန်းချက်များအရရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ဥပမာအားဖြင့်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သည့်စီမံကိန်းများတွင်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများအပေါ် ကြီးကြပ်စစ်ဆေးရန်အတွက် မည်သည့်အစိုးရအာဏာပိုင်က တာဝန်ရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ် ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ ထိုသို့လုပ်ဟာမှုများနှင့် ကွဲလွဲမှုများက ကြီးကြပ်ရမည့် အစိုးရဌာနများအတွက် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သလို ပြဌာန်းချက်တစ်ရပ်က ချမှတ်ပေးထားသည့် သတ်မှတ်ချက်များအတိုင်း ဥပဒေနှင့်အညီ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်လည်း ပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ထုတ်လုပ်သူများက မည်သည်ကို အတိအကျလိုက်နာရမည်ဆိုသည်နှင့် ပတ်သက်၍ သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန (MoNREC) ထံမှ လမ်းညွှန်ချက်များ အားနည်းနေသည်ကိုလည်း ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ရှင်းလင်းသည့်လမ်းညွှန်ချက် မရှိသောကြောင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်၊ မြို့နယ်အဆင့်အုပ်ချုပ်သူများ၊ ကုမ္ပဏီများအတွက် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ကျင့်သုံးရမည့်စံနှုန်းများနှင့် ပတ်သက်၍ သေချာသော အခြေအနေတစ်ခုရရှိရန် ခက်ခဲပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဥပဒေ သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို အခြေခံထားခြင်းမရှိသည့်အပြင် လိုအပ်သည်ဟု မထင်ရသော်လည်း ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း ကုမ္ပဏီများမှ (အထူးသဖြင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း ကာလအတွက်) မြို့နယ်အဆင့်တွင် လိုက်နာရမည့်အချက်များစွာ ရှိနေသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ အချို့ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများတွင် အဆင့်မြင့်အရာရှိကြီးများက တရားဝင်အခွင့်အာဏာရှိမနေဘဲ သို့မဟုတ် ရှင်းလင်းသော အကြောင်းပြချက်ရှိမနေပဲ ခွင့်ပြုချက်ကို တားမြစ်ခြင်းများ ရှိနေပါသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် အတိတ်ကဖြစ်ရပ်များကြောင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုရန်ကြောက်ရွံ့ခြင်း သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုချက်ပေးခြင်းအပေါ် တာဝန်ယူရန်ကြောက်ရွံ့ခြင်းများ ဖြစ်လာစေပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာတွင်မှတ်တမ်းပြုထားသည့် မြန်မာသတ္တုလုပ်ငန်း၏ ကျယ်ပြန့်သောအနှုတ်သဘော သက်ရောက်မှုများကို နားလည်သဘောပေါက်နိုင်သကဲ့သို့ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအတွက် မသေချာမှုများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ၎င်းတို့တွင်ယခင်ကမြန်မာနိုင်ငံကိုရှောင်ကြဉ်ခဲ့သည့်နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများပါဝင်ပြီးလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်းသို့ အလေ့အထကောင်းများ ယူဆောင်လာရန်၊ လုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွက် စံသတ်မှတ်ချက်များ မြှင့်တင်ပေးရန် လိုအပ်နေပါသည်။ လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်ရာတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးအခြေအနေများနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာဖြင့် ငွေကြေးအရသင့်တင့်လျောက်ပတ်မှုရှိသောလုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်နိုင်ရန်ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများအတွက် ရှင်းလင်းသော၊ သေချာသော ဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့် သတ်မှတ်ချက်များ လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရမူဝါဒနှင့် အတည်ပြုမှုဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများက ရှင်းရှင်းလင်းလင်းမရှိသည့်အတွက် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အသီးသီးနှင့် မြို့နယ်များအကြား ကွဲလွဲမှုအဆင့်မြင့်မားနေစေပြီး စီမံအုပ်ချုပ်မှု စရိတ်နှင့် အကျင့်ပျက်ချစားနိုင်သည့် အန္တရာယ်လည်း မြင့်မားလျက်ရှိပါသည်။ ကုမ္ပဏီများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို စီစဉ်ရေးဆွဲနိုင်ခြင်းမရှိသလို ပြည်ထောင်စုအဆင့်ရှိ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအား စီမံအုပ်ချုပ်သူများက ထိရောက်စွာ ခြေရာခံလိုက်နိုင်ခြင်းလည်း မရှိသေးပါ။

မသေချာ၊ မရေရာသော ဥပဒေရေးရာနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများက တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ရေရှည် တည်တံ့သော ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအလေ့အထများဖြစ်လာရန် နှောင့်နှေးစေမှုများ သိသိသာသာ ဖြစ်လျက်ရှိပါ သည်။ မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့် တာဝန်ယူမှုရှိသော ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ဆွဲဆောင်လိုပါက၊ အတိတ်ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်လိုပါက ၂၀၁၅-ခုနှစ် ဥပဒေတွင်ပါရှိသည့် အခြေခံအားနည်းချက်များကို ကြည့်ရှုလေ့လာပြီး အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမူဝါဒတစ်ခု လိုအပ်သည်ဟုတွေးစပြီး၊ စတင် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းကိုလုပ်ဆောင်ရာတွင် ၁၉၉၄-ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၅-ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေများကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ ဆန်းသစ်သော သတ္တုတွင်းဥပဒေကို ရှိနှင့်ပြီးသား ခေတ်စနစ်နှင့်ညီသည့် ဥပဒေပုံစံများအတိုင်း မူကြမ်းရေးဆွဲရန် လိုအပ်ပါသည်။

တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အစိုးရအနေနှင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် ဆီလျော်သည့်ဥပဒေများနှင့် ပြဌာန်းချက် များကိုကိုက်ညီရန် ချိန်ညှိပေးခြင်းကို အလျင်အမြန်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ လိုအပ်ချက်များကို ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးနှင့် မြို့နယ်အဆင့်အာဏာပိုင်များ၊ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများနှင့် အလားအလာရှိသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများထံသို့ ရှင်းလင်းစွာ ဆက်သွယ်အသိပေးရန်လည်း လိုအပ်နေပါသည်။

**၂။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှသဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား စောင့်ကြည့်ခြင်းနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသည့်အစိုးရနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ စွမ်းဆောင် ရည်မှာ အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်း။**

အစိုးရနှင့်ကုမ္ပဏီ နှစ်ဦးနှစ်ဖက်လုံးတွင် သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့် လုပ်ငန်းများ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ထိရောက်စွာ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်၊ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် နည်းပညာ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် လူ့စွမ်းအားအရင်း အမြစ် အားနည်းမှုများရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းတွင် အောက်ပါ အချက်များပါဝင်သည် -

- အကျိုးဆက်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်းနှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရဝန်ထမ်းနှင့် ကုမ္ပဏီဝန်ထမ်းများတွင် နည်းနာအတတ်ပညာနှင့်ဆိုင်သည့် စွမ်းဆောင်ရည် ပိုင်းကွာဟချက်များ၊
- အဆိုပါလုပ်ငန်းများအတွက် ဝန်ထမ်းလုံလောက်မှုမရှိခြင်း၊
- ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုပြုလုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့်ကိရိယာများမရှိခြင်းနှင့်
- သတင်းအချက်အလက်မှတ်တမ်းယူရန်၊ သတင်းခြေရာခံရန်နှင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ရန်အတွက် ထိရောက် သော စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များမရှိခြင်း။

ဥပမာအားဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း ကွင်းဆင်းသုတေသနအတွက် ရောက်ရှိ ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီများအနက်မည်သူတွင်မျှ လူထုဆက်ဆံရေးလုပ်ငန်းအတွက် လုပ်ဆောင်ချက်များ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေးဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်များအား အစီရင်ခံခြင်းအတွက် စနစ်ကျသော စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်များ သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်စောင့်ကြည့်ရေးမဟာဗျူဟာနှင့် အလေ့အထများရှိ မနေကြပါ။ အစိုးရပိုင်းတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ နှင့် အကျိုးဆက်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်နိုင်မည့် စွမ်းဆောင်ရည်မှာ အကန့်အသတ်ရှိနေပြီး သီးခြားကိစ္စရပ်များ အပေါ် (ဆိုလိုသည်မှာ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ၊ အလုပ်သမား ဆိုင်ရာစံနှုန်းများ) စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန်အတွက် တာဝန်ဝတ္တရားများရှင်းလင်းမှုမရှိခြင်းက ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (EAOs) ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသ များရှိ လုပ်ငန်းများ၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနေရာများတွင် ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှု လုံးဝမရှိခြင်းမှာ ပိုမို ဆိုးရွားနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင် ထုတ်လုပ်မှုဆိုင်ရာ၊ ဘဏ္ဍာရေး စီစဉ်ထားရှိမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများတွင်များစွာ ပါဝင်ထိန်းချုပ်ထားသော်လည်း ၎င်းလုပ်ငန်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများသတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ ၎င်းစံနှုန်းများအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အကျိုးဆက်များကို စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်းမှာ အနည်းငယ်ပင် တွေ့ရှိရပါသည်။

ESIA လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ESIA လုပ်ငန်းပံ့ပိုးသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အကန့်အသတ်များကိုလည်း အရေးကြီး ကိစ္စရပ် အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ် ESIA အစီရင်ခံစာများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် အဆိုပါအစီရင်ခံစာများ ရေးသားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များ အပေါ် ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်ခြင်းအဖြစ် ဆန်းစစ်ခြင်းနှစ်ခုလုံးအရ ဒေသခံ ESIA အတိုင်ပင်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သိသာသည့် အားနည်းချက်များကို တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၅-ခုနှစ် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတွင် ရှင်းလင်း သော လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများလိုအပ်ကြောင်း ထည့်သွင်းထားသော်လည်း ESIA များရှိ “လူမှုရေးဆိုင်ရာ” ရှုထောင့်များကို လွှမ်းမိုးမှုက “ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ” ရှုထောင့်များနှင့် နှိုင်းဆပါက များစွာအားနည်းနေပါသည်။ ယနေ့ထိဆောင်ရွက်နေသော ESIA များ၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက် မှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကန့်အသတ်များစွာရှိနေသည်ကို သက်သေပြနေပါသည်။ ဥပမာ ပံ့ပိုးသောသတင်းအချက် အလက်က ပါဝင်တက်ရောက်သူများနားလည်နိုင်ရန် ပညာရပ်ဆန်လွန်းခြင်းနှင့်/ သို့မဟုတ် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပွဲများ ကို ဒေသဘာသာစကား(များ)ဖြင့် ဆောင်ရွက်မှု မပြုခြင်း။

ESIA များနှင့် ဆက်နွှယ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများရှိ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုအပေါ် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်မည့် အထောက်အကူများကို ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက ESIA များ၏ လက်ရှိ အားနည်းချက်များကို အထူးသဖြင့် ဒေသခံဝန်ဆောင်မှု ပံ့ပိုးပေးသူများက ဦးတည်ဖြေရှင်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ဒေသခံ ESIA ပံ့ပိုး ပေးသူများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း၊ ESIA များနှင့် ဆက်နွှယ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှု အစီအစဉ်များ ကို ဆန်းစစ်ရန်တာဝန်ရှိသည့် အစိုးရဌာနဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည် မြှင့်တင်ခြင်းလုပ်ငန်းများကို ဖွံ့ဖြိုး ရေးလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်နေသည့် မိတ်ဖက်အဖွဲ့များက ကူညီထောက်ပံ့ရန်မှာ ဦးစားပေးကဏ္ဍဖြစ်ပါသည်။

**၃။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ ဒေသခံများအပေါ် သက်ရောက်ခြင်း။**

ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရှောင်လွှဲလို့မရနိုင်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို လျော့ချနိုင်ရေးအတွက် လုပ်ဆောင်ရာတွင် ကုန်ကျမှုများလည်း ရှိပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထုံကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတူဖော်ရေး တရာဝင်တူးဖော်ရေးကဏ္ဍပင်လျှင် ထိုလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာသော ဘေးထွက်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက ခံစား ကျခံရခြင်းမရှိဘဲ ယင်းဒေသရှိဒေသခံနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကသာ သက်ရောက်ခံစားနေရပါသည်။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း တရားဝင်ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများသည် အထူးသဖြင့် ဓာတ်သတ္တုဈေးနှုန်း များကျသည့်အခေါ်မျိုးတွင် အမြတ်အစွန်းရရှိမှု နည်းပါးပါသည်။ အခြားသော ကုန်ကျစရိတ်များဖြစ်သည့် လိုင်စင် ကြေး၊ အခွန်များ၊ တူးဖော်ရေးမြေနေရာ ငှာရမ်းစရိတ်နှင့် အခြားဌာနဆိုင်ရာအဆင့်ဆင့်လုပ်ဆောင်ရပြီး မခန့်မှန်း နိုင်သော လိုင်စင်ခွင့်ပြုချက်ရရှိရေးအတွက် သုံးစွဲရသော စီမံခန့်ခွဲဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်စသော ကုန်ကျ စရိတ်များ သည် ကြီးမားပါသည်။ ယင်းကုန်ကျစရိတ်များအပြင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့များထိန်းချုပ်ထားသော နေရာများ၌ အစိုးရလုံခြုံရေးအဖွဲ့များသို့ ပေးရခြင်း၊ သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့အားပေးရခြင်း စသည့် မှန်းဆရခက်ခဲသောအခြေအနေများနှင့် ဒေသရှိသက်ဆိုင်ရာဌာနများကို တရားမဝင်းပေးချေရခြင်းနှင့် ယင်းတို့ထံမှ တောင်းဆိုမှုများကြောင့် သတ္တုတွင်းတူးဖော်ရေး ကုန်ကျစရိတ်မှာ ပိုမိုများပြားနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အကယ်၍ မြန်မာအစိုးရအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍထစ်မံဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ရည်ရွယ်ပါက ဓာတ်သတ္တု တူး ဖော်ရေးလုပ်ဆောင်ရာတွင်ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးအပြစ်များကို မည်သို့မည်ပုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူတို့က တာဝန်ယူ ကျခံစေမည်ဆိုသည်ကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်သင့်ပါသည်။ ဤဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုအကျိုးအပြစ်များကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ပြီးလုပ်ငန်းအနေဖြင့် ပြန်လည်ထိန်းညှိပေးရန် လိုအပ်နေပါ သည်။ ဤသို့ လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများ

လုပ်ကိုင်ရာတွင် ကောင်းမွန်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့တဲ့ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု များကိုပါ ထည့်သွင်းအလေးထားလုပ်ဆောင်မည့် တာဝန်ယူမှုရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအလေ့အကျင့်များကို ကျင့်သုံး စေနိုင်မှာဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်း၍၊ ယင်းသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ လိုင်စင်ကြေး၊ အခွန်နှင့် အခြားအဖိုးအခများပေးချေရမည့် စနစ်များကို သင့်တော် သလိုပြောင်းလဲပြီးဆွဲဆောင်မှုရှိသော သတ္တုတွင်းတူးဖော်ရေး ကဏ္ဍရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အခြေအနေကောင်းတစ်ခု ဖန်တီး သင့်ပါသည်။ ဤသို့ချည်းကပ်မှုသည် လက်ရှိသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းအနေဖြင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအတွက် ဥပဒေများအတိုင်း စည်းစနစ်ကျက် တာဝန်ယူလိုက်နာလုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုပါက စီးပွား ရေးအရ တွက်ချေကိုတော့မည် မဟုတ်သည်ကို သိရှိနားလည်ထားရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ ရေရှည်တည်တံ့နိုင်မှုနှင့် ထိုလုပ်ငန်းများကို တရာဝင်လုပ်ကိုင်နိုင်ရေးအကြောင်းအရာများကို မေးခွန်းထုတ် စဉ်းစားစေမည်ဖြစ်သည် (နောက်ပိုင်းတွင် ထပ်မံဖော်ပြထားပါသည်။)။ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း ပါဝင် သည့်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းသည် အဆိုပါအကြောင်းရာများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်စေသည့်အပြင် ကျယ်ပြန့်၍ ရေရှည်တည်တံ့သော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးလာစေလျက် ယင်းသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကြောင့် ဖြစ် ပေါ်လာသော အကျိုးအမြတ်များကို ပြန်လည်ထိန်းညှိ မျှဝေသက်ရောက်စေမှာ ဖြစ်ပါသည်။

#### ၄။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာဒေသများရှိ သတ္တုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှုစနစ်မှာ လွန်စွာပြဿနာ ရှိနေခြင်း။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသများ၊ သို့မဟုတ် ခိုင်မာသော EAO ရှိနေသည့်ဒေသများရှိ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို ညှိဖျင်းစွာ စီမံအုပ်ချုပ်လျက်ရှိသည် (အပိုင်း ၅.၆။ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး အခန်း-၆ တွင် ထပ်မံကြည့်ရှုပါ။)။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤဒေသ များရှိ လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုများက တရားဝင်နှင့် တရားမဝင်ပေးချေမှုများ၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုများဖြင့် ရှုပ်ထွေး ယှက်နွယ်လျက်ရှိနေပါသည်။ ယိုယွင်းနေသော ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အလေ့အထများမှာ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်ပင် (ဥပမာ-လက်လုပ်လက်စား ရွှေကျင်ခြင်းတွင် ဘေးကင်းရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိဘဲ ပြဒါးကို အသုံးပြုခြင်း)။ ဤဒေသများရှိလုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုအပေါ် EAO ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုက သတ္တုထုတ်လုပ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးစီစဉ်ဆောင်ရွက်မှုအပေါ်သာ အဓိကအာရုံစိုက်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်ကင်း ရှင်းရေးအပေါ် အနည်းငယ်သာအာရုံစိုက်ပါသည်။ ထိုအချက်မှာ တစ်နိုင်ငံလုံး ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘော တူစာချုပ်(NCA) တွင် EAO များက ၎င်းတို့၏သက်ဆိုင်ရာ ဒေသများရှိ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးကာကွယ်စောင့် ရှောက်မှုအတွက် တာဝန်ရှိသည်ဆိုသည့်အပေါ် ရှင်းလင်းစွာလက်ခံသည်နှင့် ကွဲပြားသည့်အခြေအနေ ဖြစ်နေပါ သည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးစကားပိုင်းအတွင်း EAO များနှင့်အခြားသူများက တင်သွင်းဆွေးနွေးသော်လည်း ပြေလည်မှု မရရှိသေး သည့်ကိစ္စတစ်ရပ်မှာ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေရေးဖြစ်သည်။ ဓာတ်သတ္တုစီမံကိန်းများ၊ လုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့် အကျိုး ဆက်အများစုကို ၎င်းလုပ်ငန်းတည်ရှိရာဒေသသို့သာ ကြုံတွေ့ရသည့်အတွက် ရရှိသည့်အကျိုးအမြတ်များက ဒေသခံ များထံ ပိုမိုရောက်ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာ အတွေ့အကြုံများအရ ဒေသခံများအတွက် အမှန်တကယ် အကျိုး ကျေးဇူးများ ခွဲဝေပေးခြင်းအပြင် အစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အကန့်အသတ်ရှိနေသည့် အခြေအနေများ၌ ဒေသတွင်း အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းမှ ရလဒ်အမျိုးမျိုးရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ၏ အစိတ်အပိုင်း အဖြစ် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေရေး စီစဉ်ထားရှိမှုများအပေါ် အထူးဂရုပြုရန် လိုအပ်သကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သို့မ ဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲလာသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် ဖော်ပြတောင်းဆိုထားခြင်း မရှိသေးသော်လည်း အကျိုးအမြတ်ဝေမျှခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ် ခွဲဝေအသုံးချခြင်း၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဖွံ့ဖြိုးရေး သဘောတူညီမှုများ (CDAs)နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများအား ဝေမျှခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသအခြေအနေနှင့်ကိုက်ညီသည့် အလုပ်ခန့် ထားရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များမှာလည်း တခြားသောအခွင့်အလမ်းများဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့က လုပ်သမားများနှင့်

ဒေသခံလူထုများ အတွက် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိစေနိုင်သည့် အလျင်မြန်ဆုံး လုပ်ငန်းများလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

**၅။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် တရားမဝင်တူးဖော်မှုများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်ဆောင်နေခြင်းအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်နေခြင်း။**

မြန်မာ့သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ လုပ်ငန်းအများစုသည် တရားမဝင်လုပ်ငန်းကဏ္ဍအဖြစ် လုပ်ကိုင်လျက်ရှိကြောင်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနက အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ တရားမဝင် လုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအများစုပါဝင်သကဲ့သို့ EAO များက တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် သို့မဟုတ် လုံးဝထိန်းချုပ်ထားသည့် နေရာများရှိ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများလည်းပါဝင်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံတဝှမ်းရှိ များစွာသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် အလုပ်အကိုင်နှင့် အသက်မွေးမှုဆိုင်ရာ ရင်းမြစ်တစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းက လုပ်သားများ၊ လူထုများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများစွာဖြင့် ဆက်နွယ်နေပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်မှု၊ တရားမဝင်ပေးချေမှုတို့နှင့်လည်း ချိတ်ဆက်လျက်ရှိပါသည် (အပိုင်း ၅ တွင်ကြည့်ပါ)။ တရားမဝင်လုပ်ငန်းကဏ္ဍဖြစ်မှုသည် မြန်မာ့စီးပွားရေးအပေါ်တွင် ရိုက်ခတ်မှုများရှိပြီး ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုကို မြှင့်တင်နိုင်စွမ်းမရှိခြင်း၊ ခိုင်မာသော အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်မှု မရှိခြင်းနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုများမလုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။ ဥပမာ - ကြီးကြပ်မှု အားနည်းခြင်း၊ လာဘ်ပေးလာဘ်ယူ မှုများရှိခြင်း၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခြင်း။

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အလားအလာကိုရရှိနိုင်ရန် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကို နိုင်ငံစီးပွားရေးအတွင်း ပေါင်းစပ်ခြင်းနှင့် အန္တရာယ်ရှိသောအလေ့အထများ လျော့ချရေးတို့အတွက် ကြိုးစားအားထုတ်မှုများက အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ၂၀၁၅-ခုနှစ်က ပြင်ဆင်သော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် မြန်မာသတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေတွင်ဖော်ပြထားသော ပမာဏလေ့လာချက်များအရ လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကို သီးခြားလုပ်ငန်းအမျိုးအစားအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ နည်းဥပဒေမူကြမ်းကို ကနဦးလေ့လာချက်အရ လက်ရှိ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်မှာ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုး ဖြစ်နေပါသည်။ ဥပမာ- လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက ကနဦးပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း (IEE) ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ၎င်းကိုဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ပြုလုပ်ရပါက စီးပွားရေးအရ တွက်ခြေကိုက်မည်မဟုတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် သီးခြားနည်းဥပဒေတစ်ခုကို ပြုလုပ်ရန် အကြံပြုလိုပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း လက်လုပ်လက်စားကဏ္ဍအတွက် ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခု၊ မူဝါဒတစ်ခု၊ နည်းဥပဒေတစ်ခုကို ဖန်တီးရေးဆွဲရာ၌ နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့် အစိုးရအာဏာပိုင်များ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၊ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကုမ္ပဏီများနှင့် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည့် အလုပ်သမားများ/ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းများအပါအဝင် များစွာသော ပါဝင်ပတ်သတ်သူများ အတူတကွဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဥပဒေကြောင်းအရတရားဝင်ဖြစ်သောလက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများအတွက် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်များ တိုးမြှင့်လာစေခြင်းနှင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အစိုးရပိုင်း၏ကြီးကြပ်မှုနှင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းတို့ကဲ့သို့သော အလားအလာများ ရှိနေပါသည်။ သို့သော် အဆိုပါလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာရန်မှာ စီးပွားရေးအရမက်လုံးများလိုအပ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအပေါ် ကန့်သတ်ခြင်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအရ အလွန်ခက်ခဲစေရန် ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများကို တရားဝင်ကဏ္ဍအတွင်းသို့ ပေါင်းစည်းလာစေရန်စီမံအုပ်ချုပ်မှုအရအလွန်ခက်ခဲစေခြင်းများပြုလုပ်ပါက၎င်းကဏ္ဍကိုဆက်လက်၍တရားမဝင်ဖြစ်နေစေရန် တွန်းအားပေးနေခြင်းဖြစ်ပြီး ထိခိုက်လွယ်သူများကိုသာ ဆက်လက်ထိခိုက်နေစေမည်ဖြစ်သည်။

**ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအားလေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းအစီရင်ခံစာအနှစ်ချုပ်နှင့်အဓိကတွေ့ရှိချက်များ**

ဤအစီရင်ခံစာကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ အထွေထွေအနှစ်ချုပ် (အပိုင်း ၂) နှင့် လက်ရှိ လုပ်ငန်း ကဏ္ဍအခြေအနေနှင့်ကိုက်ညီသော ဥပဒေရေးရာ၊ မူဝါဒရေးရာမူဘောင် (အပိုင်း ၃) တို့ဖြင့် အစပြုထားပါသည်။ ဆန်းစစ်ခဲ့သည့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာအဓိကဖွံ့ဖြိုးမှုများတွင် ၂၀၁၅-ခုနှစ် မြန်မာ့ သတ္တုတွင်းဥပဒေကို ပြင်ဆင်ခြင်းများနှင့် ၂၀၁၈-ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အဆိုပြုထားသော သတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေများအတွက် ပြင်ဆင်ချက်များ ပါဝင်ပါသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး (EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်း နောက်ဆက်တွဲအဖြစ်)၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးများအတွက် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း သီးသန့် ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာများ တိုးတက်လာစေရန် လိုအပ်နေကြောင်းကိုလည်း ဆွေးနွေးထားပါသည်။ နိုင်ငံတွင်း စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာဖွဲ့စည်းပုံများ လျင်မြန်စွာ ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည့် အခြေအနေအတွင်း မကြာသေးမီက တာဝန်ယူထားသည့် MoNREC ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်တကွ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်မှ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရ အဖွဲ့များ၏ အခန်းကဏ္ဍများကိုလည်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားရပါမည်။

ဘဏ္ဍာငွေများ၊ အလုပ်အကိုင်၊ ပဋိပက္ခစသည်တို့ကဲ့သို့ ကဏ္ဍအဆင့်သက်ရောက်မှုများကို အပိုင်း (၄) တွင် သုံးသပ်ထားပါသည်။ ထိုအပိုင်းတွင် ကဏ္ဍအဆင့်စီးပွားရေး သက်ရောက်မှုများပါဝင်ပြီး ဓါတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်းမှ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာရရှိမှုများ၊ ထုတ်လုပ်မှုခွဲဝေရေး စီစဉ်မှုများ၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်များအကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေး၊ အလုပ်အကိုင်၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများနှင့် တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍမြင့်မားမှုများ ပါဝင်နေပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအနေနှင့် အခွန်ကောက်ခံမှု၊ ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှုတို့နှင့်ချိတ်ဆက်လျက် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုကိုပံ့ပိုးပေးရာ၌ အစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်၊ ပဋိပက္ခနှင့် တရားမဝင်ကုန်သွယ်မှုကဲ့သို့သော အချက်များက သိသာသော အဟန့်အတားများဖြစ်နေကြောင်း ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းက မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ဓါတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍအတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ အသုံးပြုခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အထွေထွေ ဥပဒေအပေါ် ပိုမိုအားကိုးခြင်းတို့နှင့်မတူညီစွာပင် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်များ (PSCs) သုံးစွဲခြင်းနှင့် ဆက်နွှယ်သည့် အကန့်အသတ်များကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။ တရားဝင်မဟုတ်သော လုပ်ငန်းကဏ္ဍများမြင့်မားလာမှုက လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း၏ စီးပွားရေးအလားအလာကို နှောင့်နှေးနေစေပါသည်။ ခေတ်မှီသောသတ္တုတွင်း Cadaster မရှိခြင်းကြောင့် ပြဿနာများရှိနေသည်ကို မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအဆင့်တို့အကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေးဖြစ်သည့် ရှုပ်ထွေးသည့် အကြောင်းအရာကို ဤအခန်းတွင်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဒေသခံလူထုများက ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများထံမှ အကျိုးအမြတ်များရရှိနေသည့် ဥပမာအနည်းငယ်ကို ကဏ္ဍအလိုက် သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း၏ ကွင်းဆင်းသုတေသနတွင် တွေ့ရှိခဲ့ပြီး ၎င်းတို့မှာ ဒေသခံများ၏ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများနှင့် ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးရေး(ဒေသအခြေအနေအတွင်း)သို့မဟုတ် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဖွံ့ဖြိုးရေး သဘောတူညီချက် (CDAs) များအဖြစ်ပံ့ပိုးသည့် တရားဝင် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေးများဖြစ်သည်။ အချို့ဒေသများတွင် တွေ့ခဲ့ရသည့် "စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန် (CSR)" အတွက် သုံးစွဲခြင်းဟူသည့် မရှင်းလင်းသော လိုအပ်ချက်များအတွက် သင့်သလိုချဉ်းကပ်မှုမျိုးထက် ဒေသခံလုပ်သားများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်း၊ အခြေခံအဆောက်အအုံ၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန် (CSR) အတွက် သုံးစွဲခြင်းက တစ်ခါတစ်ရံတွင် စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပြဿနာများကို ထပ်မံဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။ ၎င်းအစား မြန်မာနိုင်ငံအနေနှင့်ကုမ္ပဏီများကို ဒေသအခြေအနေအတွင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရေးတို့မှတစ်ဆင့် "အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း"တို့ကိုဆောင်ရွက်ရန် တိုက်တွန်းအားပေးသင့်ပါသည်။ ထိုမှသာ ကမ္ဘာ့လုံးဆိုင်ရာသတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ ဆောင်ရွက်မှုများနှင့်အညီ လိုက်ပါနိုင်မည် ဖြစ်သည်။

ဖော်ထုတ်သတ်မှတ်ထားသည့် ကဏ္ဍအဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာအကျိုးသက်ရောက်မှုများတွင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ချက်များ၊ စစ်တပ်/နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) ဖြစ်သည့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများနှင့်ဆက်သွယ်သည့် စိန်ခေါ်မှုများ ပါဝင်သည်။ မကြာသေးမီက ဥပဒေပြုမှုများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းချက်များတွင် တိုးတက်မှုအချို့ ရှိခဲ့သော်လည်း MCRB ၏ သုတေသနအရ လုပ်ငန်းများအား ခွင့်ပြုချက်ပေးရာ၌ ရှင်းလင်းမှုအားနည်းနေသေးကြောင်း၊ လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများကို သတ်မှတ်ချက်များအတွင်း အပြည့်အဝ ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းမရှိသည့် သီးခြားစိန်ခေါ်မှုများရှိနေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ မကြာသေးမီက မြန်မာနိုင်ငံတွင်းထွက်သယံဇာတတူးဖော် ထုတ်လုပ်သည့်လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (MEITI) ကို ကြိုးစားအားထုတ်မှုများရှိသော်လည်း ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်းရှိ SOE များ၏အခန်းကဏ္ဍမှာ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအားနည်းနေဆဲဖြစ်ပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းကဏ္ဍနှင့် စီးပွားရေးအတွက် ၎င်းလုပ်ငန်းဌာနများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ အလွန်အရေးပါနေသောကြောင့် လက်ရှိပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဦးတည်ဖြေရှင်းရမည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်နေပါသည်။

ဥပဒေနှင့်အညီဆောင်ရွက်စေခြင်း၊ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများအား စစ်ဆေးခြင်းများမှ ကွာဟချက်များကိုလည်း ဤအခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ကဏ္ဍအလိုက်သက်ရောက်မှုများအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းတွင် ဆွေးနွေးထားသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကျိုးဆက်များအပေါ် ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုများ ပျက်ကွက်နေခြင်းက အရေးအပါဆုံးချို့ယွင်းချက်များမှ တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ထိရောက်သော စောင့်ကြည့်လေ့လာမှု အားနည်းနေခြင်း၏ အကြောင်းရင်းများမှာ ရှိနေပြီး အောက်ပါတို့ပါဝင်ပါသည် -

- သီးခြားကိစ္စရပ်များ စောင့်ကြပ်လေ့လာရန်အတွက် တာဝန်ဝတ္တရားများရှင်းလင်းမှုအားနည်းခြင်း (ဥပမာ - သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အလုပ်သမားစံနှုန်းများ)
- ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအာဏာပိုင်များနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး တာဝန်ရှိသူများအကြား ညှိနှိုင်းမှုအားနည်းခြင်း။
- အစိုးရ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ဘတ်ဂျက်အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်း။
- လိုအပ်ချက်အသစ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ကုမ္ပဏီများဘက်မှ အသိပညာအားနည်းနေခြင်း (ဥပမာ - ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှု အစီအစဉ်များအတွက် လိုအပ်ချက်များ) နှင့်
- အစိုးရ၏ စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှု တာဝန်ဝတ္တရားအသစ်များကိုစတင်ရန် နှောင့်နှေးနေခြင်း (ဥပမာ - ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခံထားရသည့် အစိုးရကော်မတီများ)။

ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုကိုရှောင်ရှားလိုပါက ထိရောက်စွာကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းလိုပါက အစိုးရ၊ ကုမ္ပဏီများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ပါတ်သက်ဆက်သွယ်သူအားလုံးက ဤစိန်ခေါ်မှုများကို ဦးတည်ဖြေရှင်းရန်မှာ ပထမဦးစားပေးဖြစ်ရမည်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်ထားသည့်ဒေသများရှိ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်သွယ်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ သီးခြားစိန်ခေါ်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားပေးခြင်းဖြင့် ဤအခန်းကို နိဂုံးချုပ်ထားပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဤအခန်းတွင် ကဏ္ဍအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသုံးသပ်ထားပါသည်။ ၎င်းတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေအသုံးချခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး (OHS) များ ပါဝင်ပါသည်။

ခြုံငုံကြည့်လျှင် ကွင်းဆင်းသုတေသနက လက်ရှိအခြေအနေ၌ ကုမ္ပဏီများ၏ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို စနစ်တကျ စီမံခန့်ခွဲနိုင်မည့်စနစ်များမှာ အကန့်အသတ်ရှိနေသည် သို့မဟုတ် ပြည့်စုံလုံ လောက်မှုမရှိသည်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ သက်ရောက်မှုအား လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်းများကို ပိုမိုတိုးမြှင့်၍ ဆောင် ရွက်လာကြသော်လည်း တစ်ခါတစ်ရံ အထူးသဖြင့် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၊ ချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်မှုများတွင် မျှော်မှန်းစံနှုန်းများအတိုင်း ပြည့်မီလေ့မရှိပါ။ ဘေးအန္တရာယ်လျော့ချရေးနည်းလမ်းများကို ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော်မှုများက စနစ်တကျမရှိဘဲ ထိထိရောက်ရောက် မှတ်တမ်းပြုထားခြင်း၊ စောင့် ကြည့်ကြီးကြပ်ခြင်း၊ နောက်ဆက်တွဲ ကြီးကြပ်ခြင်းများ မရှိပါ။ အလားတူပင် ကုမ္ပဏီများက သုံးစွဲနေသည့် လူထုဖွံ့ဖြိုး ရေးအတွက်အသုံးပြုမှုများက သင့်သလိုဆောင်ရွက်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များကို ရေရှည်တည်တံ့ရေး အတွက် သေချာစေမည့် နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက်လိုအပ်ချက်များ၊ ဦးစားပေးရန်အချက်များနှင့် အညီ သတ်မှတ်ခြင်းထက် ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကုမ္ပဏီနှင့်အဆင်ပြေသော ရွေးချယ်ထားသူများက ဆုံးဖြတ်ပေး ကြသည်။ လုပ်ငန်းခွင်ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းများက ပြီးပြည့်စုံပြီး အစီအစဉ်တကျ ကိုက်ညီစွာရှိနေစေရန် အစောတလျှင် လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ နောက်ဆုံးတွင် မြေယာနှင့် ရေ၊ ပြဒါးသုံးစွဲမှုလျော့ချရေး၊ လုပ်ကွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှု အစီအစဉ်များနှင့် ဆက်နွှယ် သည့်ကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးထားပြီး အဆိုပါကိစ္စရပ်များကို ကဏ္ဍအဆင့်တွင် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းမှုများ၊ အစပြု လှုပ်ရှားမှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ကြောင်းကို မှတ်ချက်ပြုထားပါသည်။

ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများကို ဆွေးနွေးပြီးနောက်တွင် **ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့် သက် ရောက်မှုများ (အပိုင်း ၅)** ကို ခေါင်းစဉ်ခွဲ ၇-ခုအောက်တွင် ဦးတည် ဆွေးနွေးထားပါသည် - (၅.၁) အများပြည်သူနှင့် ချိတ်ဆက်ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် မကျေလည်မှုများ၊ နစ်နာမှုများကို တိုင်းကြားနိုင်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်၊ (၅.၂) ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး၊ (၅.၃) မြေယာ၊ (၅.၄) အလုပ်သမား၊ (၅.၅) အမျိုး သမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ၊ (၅.၆) ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး၊ (၅.၇) ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ။ ဤခေါင်းစဉ်တစ်ခုစီအတွက် အဓိကကိစ္စရပ်များအတွက် အနှစ်ချုပ်၊ ဥပဒေနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ဖော်ပြ ထားပြီး ကွင်းဆင်းသုတေသနမှတွေ့ရှိချက်များကို အသေးစိတ်ဆွေးနွေးပေးထားပါသည်။ ခေါင်းစဉ်တစ်ခုချင်းစီ အတွက် ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ၊ လမ်းညွှန်ချက်များနှင့် အစပြုလှုပ်ရှားမှုများကို ဖော်ပြထားခြင်းဖြင့် အခန်းတစ်ခုစီကို အဆုံးသတ်ထားပါသည်။

ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းနှင့်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် နစ်နာမှုဖြေရှင်းရေးစနစ်များ (၅.၁)။ ကုမ္ပဏီများက လက်ရှိ တွင် စနစ်ကျသော ပါတ်သက်ဆက်နွှယ်သူများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု အစီအစဉ်များ၊ အလေ့အထများမရှိကြောင်း ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိရပါသည်။ ESIA လုပ်ငန်းစဉ်၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အဖြစ် ဆောင်ရွက်သည့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ၊ ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှုများတွင် တစ်ခါတစ်ရံ၌ လူ့အခွင့်အရေး ရှုထောင့်အရ သိသာသောချို့ယွင်းမှုများ ပါဝင်နေပါသည် (ဥပမာ - ပံ့ပိုးပေးသော အချက်အလက်က လူအများ နားလည်နိုင်ရန်အတွက်ပညာရပ်ဆန်လွန်းနေခြင်း၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများကို ဆီလျော်သည့် ဒေသဘာသာစကားဖြင့် မပြုလုပ်ခြင်း)။ သက်ရောက်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက်ရေးဆွဲမှုတွင် အခြားရွေးချယ်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို စဉ်းစားခြင်းအပါအဝင် စီမံကိန်းအစီအစဉ်ရေးဆွဲသည့်အခါ လူထုအမြင်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့် ပုံစံမှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။

ESIAအလွန်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းနှင့်ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ခြင်းများအတွက်အလျဉ်းသင့်သလိုဆောင်ရွက်နေသည် ကိုတွေ့ရှိရပြီး ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကုမ္ပဏီနှင့်အဆင်ပြေသူများနှင့် ကုမ္ပဏီများအကြား ရည်ညွှန်းကိစ္စရပ်များ အပေါ်၌သာ အဓိကဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် ထိခိုက်လွယ်သော ပါတ်သက် ဆက်နွှယ်သူများဖြစ်ကြသည့် ကလေးငယ်များ၊ လူငယ်များ၊ သက်ကြီးရွယ်ကြီးများ၊ မသန်စွမ်းများ၊ တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်စုများကို လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းမှ ဖယ်ထုတ်ထားပါသည်။

လေ့လာမှုပြုလုပ်ခဲ့သည့် ကုမ္ပဏီများအကြား မည်သည့်ကုမ္ပဏီတွင်မျှ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအဆင့်တွင် နှစ်နာမှု ဖြေရှင်းရေးစနစ် ရှိမနေကြပါ။ ကုမ္ပဏီနှင့်ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများသည် ၎င်းတို့၏အခန်း ကဏ္ဍနှင့် နှစ်နာမှုဖြေရှင်းရေး စနစ်များအကြောင်းကို နားလည်မှုမှာ အကန့်အသတ်များဖြင့် ရှိနေပါသည်။

လက်ရှိ သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများနှင့်ဆက်နွယ်လျက် သိသာထင်ရှားသောနှစ်နာမှုများရှိနေကြောင်း ကွင်းဆင်းသုတေ သနက ဖော်ထုတ်ချိန်တွင် ၎င်းနားလည်မှုအကန့်အသတ်ရှိခြင်းက ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ ၎င်းတို့က ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ (သီးနှံများ၊ မွေးမြူရေးလုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်သကဲ့သို့ သက်မွေးမှုများအပေါ် သက်ရောက်သည့် လူမှုစီးပွားသက်ရောက်မှုများ)၊ ရေ အရင်းအမြစ်အပေါ် သက်ရောက်မှုများ၊ ရွှေပြောင်း ဝင်ရောက် လာခြင်း၊ ရွှေပြောင်းလုပ်သားများ၊ မြေယာနှင့်ဆက်နွယ်သည့် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိပါသည်။ မြေယာနှင့်ဆက်နွယ်သည့် နှစ်နာမှုများမှာ အဖြစ်အပျက်ဆုံး ရှိပါသည်။

ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေး (၅.၂) အခန်းတွင် လူထုကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေး၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ၊ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင် ရာအမွေအနှစ်များကို ဦးတည်ဆွေးနွေးထားပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးတွင် ရောက်ရှိခဲ့သည့် ရပ်ရွာအသိုင်း အဝိုင်းအားလုံးနီးပါးက ဆိုးရွားသောပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု၏ ရလဒ်များအဖြစ် ကြုံတွေ့ကြရပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် နောက်ဆက်တွဲ ကျန်းမာရေးအကျိုးဆက်များလည်းရှိနေပြီး ဥပမာအားဖြင့် မြေဆီနှင့်ရေ ညစ်ညမ်းခြင်း၊ ဓာတ်သတ္တုဆင့်တက်ပြုပြင်သည့် လုပ်ကွက်များထဲမှ ဆူညံသံများ၊ အနံ့များ၊ အခိုးအငွေ့များ၊ ဖုန်မှုန့်များပါဝင်သည်။ မတော်တဆဖြစ်ပွားမှုများ (အချို့တွင် ကလေးသူငယ်များ ပါဝင်လျက်) ကို တင်ပြကြပြီး အထူးသဖြင့် ယာဉ်/လမ်း မတော်တဆ ဖြစ်မှုများ သို့မဟုတ် ကြိုတင်ကြေညာခြင်းမပြု သော မိုင်းဖောက်ခွဲမှုနှင့် ဆက်နွယ်သည့် မတော်တဆမှုများဖြစ်သည်။ ၎င်းကို ကုမ္ပဏီများဘက်မှ အချက်အလက် မျှဝေခြင်း၌ အကန့်အသတ်ရှိနေကြောင်း ထပ်မံဖော်ပြထားသကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ လျော့ချခြင်းများကလည်း လုံလောက်မှု မရှိကြောင်းကိုလည်း မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ နှင့် လူထုဝန်ဆောင်မှုများကိုလည်း မတူညီသည့် နည်းလမ်းများဖြင့် သက်ရောက်ပါသည်။ အချို့သော အခြေအနေ များတွင် ကုမ္ပဏီများက အပြုသဘောပံ့ပိုးမှုများပြုလုပ်ကြောင်း မြင်ရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လမ်းဖောက်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် လျှပ်စစ်မီး/ရေရရှိမှုတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ တည်ဆောက်ခြင်း။

သို့သော်လည်း ထိုသို့သောဆောင်ရွက်မှုများကို သေချာလေ့လာကြည့်ပါက တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကုမ္ပဏီ၏ ပထမဆုံး နေရာ၌ ဝန်ဆောင်မှုများကို အလွန်အမင်းသုံးစွဲခြင်းရလဒ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဒေသလူထုများနှင့် ထိရောက်သော ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းမှုများမပြုဘဲ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်နေပါသည်။ သတ်မှတ်နေရာများတွင် သတ်မှတ်ထားသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးခြင်းအတွက် ကုမ္ပဏီများနှင့် ဒေသအစိုးရအကြားဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများက ရံဖန်ရံခါတွင် အစီအစဉ်မကျ ဖြစ် တတ်ပါသည်။ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများအနေနှင့် ဝန်ဆောင်မှုပေးရန်အတွက် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိသည် သို့မဟုတ် မည်သည်ကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်ရမည်ဆိုသည့်အပေါ် ရှင်းလင်းမှုမရှိနေပါ။ သိမြင်နိုင်သည့် ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များအပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုအနည်းငယ်ကို ဖော်ထုတ်ထားပါသည်။ ကုမ္ပဏီများက ဘာသာရေး ဆိုင်ရာနေရာများကို အထူးဂရုပြုလာကြပြီး ဒေသခံဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ထောက်ပံ့ပံ့ပိုးလာကြသည်ကို တဖြည်းဖြည်းချင်း တွေ့ရှိလာရပါသည်။

ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းက ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး အိမ်ထောင်စုအများစုကစိုက်ပျိုးရေး လုပ်ငန်းကို အဓိကဝင်ငွေရလုပ်ငန်းအဖြစ် မှီခိုနေကြသည့်နေရာများဖြစ်သည်။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု များကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် မြေယာအပေါ် သက်ရောက်မှုများ (၅.၃) က အရေးကြီးကိစ္စရပ်တစ်ခုအဖြစ် တွေ့ရှိရ ပါသည်။ ကနဦးပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများရှိသော်လည်း မြေယာကိစ္စရပ်များအတွက် ဥပဒေနှင့်မူဝါဒမူဘောင်များမှာ အပိုင်းပိုင်းဖြစ်နေဆဲ၊ ကွဲလွဲနေဆဲ၊ ပြည့်စုံမှုမရှိဘဲ ဖြစ်နေသေးသည်။

၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများအတွင်း လူအများတွင် ၎င်းတို့ နေထိုင်သော၊ လယ်ယာ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သော သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သော မြေနေရာကို ဥပဒေအရ အကန့်အသတ် ဖြင့်သာပိုင်ဆိုင်မှုရှိခြင်း သို့မဟုတ် မြေယာအသုံးပြုရန် အခွင့်အရေးများ အကန့်အသတ်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပြီး မြေယာ လွှဲပြောင်းပေးမှုများ၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်း နည်းပါးပါသည်။ ၂၀၁၆-ခုနှစ် အမျိုးသားမြေယာအသုံးချရေးမူဝါဒက မရေရာမှုများ၊ ရှင်းလင်းသော မြေယာစီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုများ အားနည်းခြင်းတို့ကို ဦးတည်ဖြေရှင်းပေးမည့် အရေးကြီးသောအဆင့်တစ်ဆင့် ဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံသားများ၏ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သည့် ဥပဒေအဖြစ် အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်နေပါသေးသည်။

ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းအပိုင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း လွန်စွာအားနည်းနေကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ရံဖန်ရံခါ၌ လူအများကို အချိန်အနည်းငယ်အတွင်းသာ ကြိုတင်အသိပေးပြီး သင့်တော်မှုမရှိသော နေရာများကိုပြန် လည်နေရာချထားပေးသည်။ ဥပမာ- အလားတူ နေထိုင်မှုအတွက် သို့မဟုတ် ပိုမိုကောင်းမွန်သောနေထိုင်မှု အတွက် သင့်တော်သည့်မြေနေရာ မဟုတ်ခြင်း၊ သီးနှံစိုက်ပျိုးရန် သင့်တော်သည့်မြေယာမဟုတ်ခြင်း သို့မဟုတ် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုနေရာများနှင့် အလွန်ဝေးကွာခြင်း၊ အလျင်းသင့်သလိုပေးအပ်သည့် လျော်ကြေး နှုန်းထားများက အမှန်တကယ် ကုန်ကျစရိတ်များကို မကာမိခြင်း၊ ကွင်းဆင်းသုတေသနက တွေ့ရှိခဲ့သည်မှာ ဖြစ်ရပ်အတော်များများတွင် အတင်းအကြပ်ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းသည့် ခိုင်မာသောအထောက်အထားများ ရရှိခဲ့ပါသည်။ မြေယာနှင့်ဆက်နွယ်သည့် သက်မွေးမှုအပေါ် သက်ရောက်မှုများစွာကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် မြေယာ၊ သီးနှံနှင့် ရေအရင်းအမြစ်များ ပျက်စီးခြင်းကို ကွင်းဆင်း ရောက်ရှိခဲ့သည့် နေရာများအများတွင် တင်ပြပြောဆိုမှုများရှိပါသည်။ အချို့သော ဖြစ်ရပ်များတွင် လူအများက ၎င်းတို့၏ အဓိကသက်မွေးမှုဖြစ်သည့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအတွက် မြေယာဆုံးရှုံးခြင်းကြောင့် သတ္တုတွင်း နေ့စား လုပ်သားအဖြစ် တွန်းပို့ခံကြရပြီး/သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်း နေ့စားလုပ်သားများ ဖြစ်လာကြသည်။ တရားဝင်မဟုတ် သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများက ရံဖန်ရံခါတွင် ဒေသတွင်း ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ကြသူ များဖြစ်ပြီး မြေယာနှင့်ဆက်စပ်သည့် သက်ရောက်မှုများ နှင့်ဆက်နွယ်သည့် အန္တရာယ်များရှိနေပါသည်။ ၎င်းတို့ နေထိုင်သည့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သည့် နေရာအတွက် ၎င်းတို့တွင် မြေယာတရားဝင် ပိုင်ဆိုင်ခွင့် သို့မဟုတ် အသုံးပြုခွင့် ရှိမနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည့်လုပ်ကွက်အများစုတွင် အလုပ်သမားများ၏ လုပ်သား (၅.၄) အခြေအနေများသည် နိုင်ငံတကာ လုပ်သားစံနှုန်းများ၊ နိုင်ငံတွင်းလုပ်သားဥပဒေများနှင့်အညီ မဟုတ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ တရား ဝင်နှင့် တရားမဝင်ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း ကဏ္ဍနှစ်ခုလုံးတွင် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးတို့နှင့် ပတ် သက်သည့် သိသာထင်ရှားသော ကိစ္စရပ်များတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကုမ္ပဏီအများစုတွင် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၊ အလေ့အထများရှိမနေပါ သို့မဟုတ် စံနှုန်းများနိမ့်ပါး လျက်ရှိနေပြီး ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ရှင်းကင်းရေး ဖြစ်ရပ်များ၊ အချက်အလက်များကို အစီရင်ခံတင်ပြနိုင်မည့် သို့မဟုတ် ခြေရာကောက်နိုင်မည့် တရားဝင်စနစ်များမရှိပါ။ တကိုယ်ရေကာကွယ်ရေးပစ္စည်းများ (PPE) ကို ပုံမှန် ပေးမထားခြင်း သို့မဟုတ် အသုံးမပြုကြပါ (သို့မဟုတ်) ရင်ဆိုင်ရနိုင်သည့် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အန္တရာယ်များအတွက် သင့်တော်မှုမရှိပါ။ ထို့အပြင် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သင်တန်းများ၊ သတ္တုတွင်းများအတွင်း ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံနှုန်းများအပေါ် အစိုးရ၏စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်မှု များက အားနည်းလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တရားဝင်သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များမှ ဝန်ထမ်းများစွာတွင် ၎င်းတို့ ၏ အလုပ်စာချုပ်မိတ္တူများ ရှိမနေကြပါ။ ထို့အပြင် ပြင်ပလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရမည့် အခြေအနေဖော်ပြ ချက်များကို တစ်ဆင့်ခံကန်ထရိုက် သတ္တုတွင်းပိုင်ရှင်များနှင့် အလုပ်သမားအကြား နှုတ်ဖြင့် သဘောတူညီမှုပေါ် အခြေခံ၍သာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသည်။ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည့် လုပ်ကွက်များမှ တစ်ခုတွင်သာ သမဂ္ဂ

ကိုယ်စားပြုမှုကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး လုပ်ကွက်များစွာတွင် အလုပ်သမားကိုယ်စားပြုမှုအတွက် သို့မဟုတ် နှစ်နာမှုဖြေရှင်းပေးရေးစနစ်များ မတွေ့ရှိရပါ။ တရားဝင် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍရှိ လုပ်သားထုအတွင်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် နောက်ယှက်မှုနှင့် ဆက်စပ်သည့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှုမှာ သိသိသာသာအားနည်းပြီး (ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းရှိ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်း ထူးခြားသောဖြစ်ရပ်မဟုတ်သော်လည်း စနစ်အားဖြင့်ခွဲခြားခြင်းကို ရည်ညွှန်းနေပါသည်) အမျိုးသမီးများက လုပ်လေစာနည်းပါးသော အလုပ်များတွင်သာ အများအားဖြင့် လုပ်ကိုင်ကြရပါသည်။ တရားမဝင် ဓာတ်သတ္တု လုပ်ငန်းနေရာအများစုတွင် ကလေးလုပ်သားများကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး တရားဝင်သတ္တုတွင်း လုပ်ကွက်အချို့တွင်လည်း ကလေးလုပ်သားများရှိနေကြောင်း တင်ပြထားပါသည်။

**အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးသူငယ်များ (၅.၅)** က ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့်ဆက်စပ်သည့် သီးခြားဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ တွေ့ကြုံခံစားရသကဲ့သို့ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုကို မမျှတစွာ ပိုမိုခံစားရသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အမျိုးသမီးများနှင့် အမျိုးသားများက ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးတွင် မတူညီသော လုပ်လေစာများဖြင့် ပါဝင်လုပ်ဆောင်နေကြသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် အမျိုးသမီးများက သတ္တုတွင်းဆင့်တက်ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ထောက်ကူပံ့ပိုးမှုအခန်းကဏ္ဍတွင် များစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြပြီး ၎င်းအလုပ်မှာ အမျိုးသားများလုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်နေကြသော သတ္တုရိုင်းတူးဖော်ခြင်းအလုပ်ထက် လုပ်လေစာ နည်းပါးပါသည်။ တရားမဝင်သောသတ္တုလုပ်ငန်း ကဏ္ဍအတွင်း အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှု လွန်ကဲနေပြီး/ သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းများအတွင်း အမြဲတမ်းလုပ်သားအဖြစ် လုပ်ကိုင်ခြင်းထက် နေ့စားလုပ်သားများအဖြစ်သာ အလုပ် လုပ်ကိုင်ကြပါသည်။

လုပ်ငန်းကဏ္ဍ၏ ဤသို့သော အစိတ်အပိုင်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသည်နှင့်ဆက်နွှယ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော မလုံခြုံမှုများအပြင် ဤအလုပ်သမားများက ပြဒါးနှင့်ထိတွေ့မှု၊ အခြားသော ဆင့်တက်ပြုလုပ်သည့် ဓာတုပစ္စည်းများနှင့် ထိတွေ့မှု ပိုမိုများပြားသည်ကို ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ လုပ်ကွက်တစ်ခုတွင် ရွှေကျင်ခြင်းနှင့် ပြဒါးသုံးစွဲခြင်းကို “အမျိုးသမီးအလုပ်” အဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြကြပြီး ပြဒါးကို အိမ်တွင်းမှာပင် အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း လက်လုပ်လက်စား ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်း ကလေးလုပ်သားက အရေးကြီးကိစ္စရပ်ဖြစ်နေပြီး ကလေးများတွင် တစ်ခါတစ်ရံ အသက် ၆-နှစ်၊ ၇-နှစ်အရွယ်ကလေးများပင်ပါဝင်သည်။ ထို့အပြင် ကလေးများက သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ၊ ၎င်းနှင့် အနီးတစ်ဝိုက် မတော်တဆဖြစ်မှုများအတွက် အထူးအန္တရာယ်ကျရောက်လွယ်သူများ အဖြစ်တွေ့ရှိရသည် (ဥပမာ- အပေါ်ယံမြေဆီလွှာ ဖယ်ရှားထားသည့် ကန်အတွင်း ရေကူးနေသော ကလေးတစ်ဦး ရေနစ်ခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။)။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ပညာရေးအပေါ် နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သက်ရောက်စေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကြောင့် ပြောင်းရွှေ့နေရာချထားခြင်း၏ရလဒ်အဖြစ် ပညာသင်ယူနိုင်ရန် ရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များရှိလာခြင်း သို့မဟုတ် ကျောင်းချိန်အတွင်း ဆူညံသံများ၊ ဖုန်မှုန့်များကြောင့် အနှောင့်အယှက်ဖြစ်စေခြင်း။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သည့်နေရာများ၌လည်း အချို့မိဘများက ကလေးများကို သတ္တုလုပ်ငန်းအတွင်း ၎င်းတို့နှင့်အတူ ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်စေရန်အတွက် ကျောင်းထားပေးခြင်းကို ဦးစားမပေးတော့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့၏ကလေးများအတွက် အခြားရွေးချယ်နိုင်သည့် အနာဂတ်အခွင့်အလမ်းမရှိဟု ယူဆကြသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များအနီးရှိ ရပ်ရွာလူထုမလုံခြုံမှုက **ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေး (၅.၆)** ခေါင်းစဉ်အောက်မှ ဆန်းစစ်ခဲ့သည့် ရှုထောင့်တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ MCRB ကွင်းဆင်းသုတေသနအရ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည့် လုပ်ကွက်များ၏ ထက်ဝက်ကျော်ကို တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) က တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် သို့မဟုတ် အပြည့်အဝ ထိန်းချုပ်ထားပါသည်/သို့မဟုတ် စစ်တပ်နှင့်ဆက်နွှယ်သည့် ကုမ္ပဏီများတွင် စစ်တပ်က ထိန်းချုပ်ထားပါသည်။ ၎င်းအခြေအနေက ဒေသခံလူထုများအကြား ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်မှုကိုဖြစ်ပေါ်စေပြီး ခိုင်မာသော ကုမ္ပဏီ-စစ်တပ် ပေါင်းစည်းဆက်ဆံမှုပုံစံကြောင့် ပြန်လည်တုံ့ပြန်မည်ကို ကြောက်ရွံ့သည့်အတွက် ဒေသခံများက

ဆန့်ကျင်ပြောဆိုရန်ဝန်လေးကြပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းသုတေသနတွင် မူးယစ်ဆေးသုံးစွဲမှုဖြင့်မားနေသော ဒေသများစွာသို့ (လက်လုပ်လက်စားဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်း အများဆုံးရှိသည့် နေရာများ) သွားရောက် လေ့လာခြင်း လည်းပါဝင်ပြီး အဆိုပါဒေသများတွင် မလုံခြုံမှုအခြေအနေများ၊ ရာဇဝတ်မှုများမြင့်မားနေကြောင်း ဒေသခံများက ဆက်စပ်၍ပြောဆိုကြပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းနေရာများက လုံခြုံရေး၊ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုများနှင့် ဆက်နွှယ်သည့် သီးခြား ကိစ္စရပ်များကို ရင်ဆိုင်ကြရပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်သူများက တရားမဝင်အခွန်များကို အစိုးရကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ ကိုယ်စားလှယ် များထံ ပေးအပ်ရန် တောင်းခံရခြင်း၊ ပစ္စည်းများ သိမ်းယူခံရခြင်းများကို ကြုံတွေ့ရပါသည်။ လက်လုပ် လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် တရားဝင်လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများအကြား ပဋိပက္ခ ဥပမာများကို လည်း သိရှိခဲ့ရပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများက လုပ်ကွက်ကြီးများတွင် ထုတ်လုပ် နိုင်ရန် “ခွင့်ပြုချက်” အတွက် ဆောင်ရွက်ရသောထုတ်လုပ်မှုဝေမျှရေး စီမံဆောင်ရွက်မှုများနှင့် ပတ်သတ်၍ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် တရားဝင်လုပ်ငန်းလည်ပတ်သူများအကြား ရံဖန်ရံခါ ပဋိ ပက္ခများ ဖြစ်ပွားလေ့ရှိပါသည်။ အစီအစဉ်ရေးဆွဲမှုဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်နှင့် တရားဝင်၊ ပိုမိုကြီးမားသော ကုမ္ပဏီ များ၏ လုံခြုံရေး လုပ်ငန်းအရည်အသွေး အကန့်အသတ်တို့ကို တစ်သမတ်တည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းအကန့် အသတ်နှစ်ခုလုံးမှာ သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်များ၏ လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုအတွက် ပုဂ္ဂလိကလုံခြုံရေး အစောင့်များနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်မှု၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် ပြည်သူ့လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များအကြား စီစဉ်ထားရှိမှုတို့နှင့် ဆက်နွှယ်ပါသည်။

**ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများ (၅.၇)** နှင့် ပတ်သက်၍ဆီလျော်မှုမရှိသော ရေနံစွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံ ခန့်ခွဲမှု၊ မြေဆီများပျက်စီးခြင်းနှင့် လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်မှု နားနည်းခြင်း၊ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ များရေးဆွဲခြင်းတို့အတွက် လုပ်ဆောင်ရန်မှာ အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များအဖြစ် ကွင်းဆင်းသုတေသနမှတစ်ဆင့် ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ များစွာသော လုပ်ကွက်များတွင် ဓာတုပစ္စည်းစွန့်ပစ်မှုနှင့် လုပ်ငန်းသုံးစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကို သန့်စင်ခြင်းမပြုလုပ်ဘဲ မြစ်ချောင်းများအတွင်း စွန့်ထုတ်လိုက်ပြီး မြစ်ချောင်းများ၊ မြေအောက်ရေများ၊ ရေနေသတ္တဝါ များကို ပျက်စီးစေပါသည်။ ခွင့်ပြုချက်ရထားသည့် သတ္တုလုပ်ငန်းများနှင့် တရားဝင်မဟုတ်သော သတ္တုလုပ်ငန်း နှစ်ခုလုံးမှာ မြစ်ချောင်းများ၊ မြစ်ဝှမ်းများနှင့် မြစ်များအတွင်း/အနီးအနားတွင် ဆောင်ရွက်လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရပြီး အချို့မှာ ဥပဒေအရ ပြဌာန်းထားသော အကွာအဝေးသတ်မှတ်ချက်များကို အတိအလင်း ချိုးဖောက်လျက် ရှိသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း ချောင်းငယ်များ၊ ရေထွက်ပေါက်များနှင့် တိုက်ရိုက်ထိစပ်လုပ်ကိုင်နေသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သတ္တုအကြွင်းအကျန်များအပါအဝင် စွန့်ပစ်ပစ္စည်း စီမံခန့်ခွဲမှု က လုပ်ကွက်များစွာ၌ ကိစ္စရပ်တစ်ခုဖြစ်နေပြီး သတ္တုအကြွင်းကျန်များ သိုလှောင်သည့်နေရာ ပျက်စီးမှုကြောင့် မတော်တဆမှုများရှိနေပါသည်။ မြေဆီလွှာတိုက်စားခြင်းနှင့် ညစ်ညမ်းခြင်းက ကျယ်ပြန့်စွာဖြစ်ပေါ်နေပြီး လယ်ယာ မြေများအပေါ် သက်ရောက်ကာ ၎င်းမှတစ်ဆင့် မွေးမြူရေးများ၊ လူများ၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများအပေါ် ထိခိုက် လျက်ရှိပါသည်။ အပေါ်ယံမြေဆီလွှာ စီမံခန့်ခွဲမှုအလေ့အထများရှိမနေပါ။ ကုမ္ပဏီအများစုက အပေါ်ယံ မြေဆီလွှာကို ကုတ်ဖဲ့ပြီး ထိန်းသိမ်းထားမှုမပြုလုပ်ခြင်းနှင့် မြေယာပြန်လည် ထူထောင်ရေးအတွက် မည်သည့် လုပ်ငန်းမျှ ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိပါ။ ကုမ္ပဏီများ ပိုမိုကောင်းမွန်သော အလေ့အထများ အကောင်အထည်ဖော်ရန် အတွက် ဒေသအစိုးရကိုယ်စားလှယ် ဆော်မှုအချို့ ရှိနေကြောင်းသိရှိရသော်လည်း ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် လုပ်ကွက်များ ပြန်လည်ထူထောင်ပေးရေးသည် ၎င်းတို့တာဝန်ဝတ္တရားအတွင်း ရှိမနေကြောင်းယူဆလျက်ရှိပါသည်။ သွားရောက် လေ့လာခဲ့သည့်နေရာများမှ မည်သည့်လုပ်ကွက်တွင်မျှ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းမှုအတွက် လုံလောက်သော ပြန်လည် ထူထောင်ရေး အစီအစဉ်များရှိမနေပါ - ၎င်းသည် ဥပဒေအရ လိုအပ်ချက်အသစ်တစ်ခုဖြစ်သော ရှိနေသည်။

**နောက်ဆုံးအခန်း(အပိုင်း ၆)** က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း သမိုင်းကြောင်းအမွေ၊ လက်ရှိပဋိပက္ခများနှင့် နိုင်ငံတော် တည်ဆောက်ရေးတို့ကို ဆွေးနွေးထားပြီး သဘာဝသယံဇာတများက ပဋိပက္ခသို့မောင်းနှင်သူအဖြစ် အလေးပေးထား ပါသည်။ ဤအခန်းတွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးအတွင်း လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ ပါဝင်မှုအပေါ် ဆွေးနွေးထားခြင်း

ဖြစ်သည်။ ကချင်ပြည်နယ်၊ “ဝ” ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ၊ ရှမ်းပြည်နယ်မှ ပအိုဝ်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ တို့ကို ဦးတည်ထားပြီး ပဋိပက္ခအရှေ့များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ (ကယား၊ ကရင်၊ မွန်၊ တနင်္သာရီတို့မှ) ဓာတ်သတ္တုလုပ်ငန်းကဏ္ဍတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်မှုကို ဦးတည်ဆွေးနွေး ထားပါ သည်။ MCRB ကွင်းဆင်းသုတေသနကို ၂၀၁၆-ခုနှစ် ပထမနှစ်ဝက်အတွင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး မွန်ပြည်နယ်နှင့် “ဝ” ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသတို့မှလွဲ၍ အဆိုပါပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ ဒေသအားလုံးသို့ သွားရောက်လေ့လာခဲ့ပါသည်။ တိုင်းဒေသ အလိုက်စီမံအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ပဋိပက္ခသုံးသပ်ချက်က ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော သမိုင်းကြောင်းရှုထောင့်၊ နိုင်ငံရေး ရှုထောင့်များအတွင်း တည်ရှိနေသည့် ပဋိပက္ခများ၊ မလုံခြုံမှုများနှင့် ဆက်နွှယ်သည့် သီးခြားကွင်းဆင်းတွေ့ရှိချက် များကို လေ့လာနိုင်ရန်ရည်ရွယ်ပါသည်။

**အစီရင်ခံစာက အစိုးရ၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၊ အရပ်ဘက်အဖွဲ့များနှင့် တခြားသော နိုင်ငံတကာမှ ဆောင်ရွက်သူများအတွက် ထောက်ခံအကြံပြုချက်များဖြင့် နိဂုံးချုပ်ထားပါသည် (အပိုင်း၇)။** နောက် စာမျက်နှာတွင် အကျဉ်းချုပ်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

**မြန်မာနိုင်ငံ၏ အစိုးရသို့ အကြံပြုချက်များ**

- ၁။ အမျိုးသားအဆင့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမူဝါဒကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ၎င်းကို သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်အတွက် အခြေခံအဖြစ်အသုံးပြုရန်၊ မြန်မာ့ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတမှ ဒေသခံများအတွက် အကျိုးရှိစေရန်နှင့် ပဋိပက္ခသို့တွန်းအားပေးမှုများ ဆက်လက်မဖြစ်ပွားစေရေး သေချာစေရန်။
- ၂။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာနှင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ ပါမစ်များကို ထုတ်ပေးရာတွင် ရိုးရှင်းမှုနှင့် ဆက်စပ်ကိုက်ညီမှုရှိရန် လိုအပ်ပြီးဥပဒေများမှာလည်း ၎င်းတို့အား အထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန်။
- ၃။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၌ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ကိုက်ညီမှုမရှိသည်များနှင့် လစ်ဟာမှုများကို ဖြေရှင်းရန်။
- ၄။ ဥပဒေများနှင့် ပါမစ်နှင့်သက်ဆိုင်သော တာဝန်၊ ဝတ္တရားများအား လိုက်နာမှုတိုးတက်လာစေရေး တွန်းအားပေးရန်။
- ၅။ တရားစီရင်ရေးနှင့် ပြင်ပတရားစီရင်ရေးစနစ်များနှင့်ဆိုင်သော ကုစားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ အားကောင်းလာစေရန်။
- ၆။ အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ တိုးတက်လာစေရန်။
- ၇။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရန်နှင့် အန္တရာယ် ဖြစ်စေနိုင်သည့် အလေ့အကျင့်များကို လျော့ချရန်။

**သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသို့ အကြံပြုချက်များ**

- ၁။ တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်မှုများအတိုင်း နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများနှင့်အညီ ကျင့်သုံးလုပ်ဆောင်ရန်။
- ၂။ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည့် သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်သိမြင်ရန် စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ထိခိုက်စေနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းလုပ်ငန်း (due diligence) များကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၃။ ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရန်နှင့် လျော့ချမှုများ ပြုလုပ်ရန်။
- ၄။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာ နေရာများတွင် due diligence ကို အရှိန်မြှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၅။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်ခုချင်းစီတွင် မကျေလည်မှုများနှင့် နစ်နာမှုများကို လုပ်ငန်းခွင်အဆင့်တွင် တိုင်ကြားနိုင်သည့်စနစ် တစ်ခုတည်ထောင်ရန်။
- ၆။ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူများ အထူးသဖြင့် ဒေသခံများနှင့် အလုပ်သမားများစသည်တို့နှင့် ညှိနှိုင်းချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၇။ ဒေသခံများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်များ၊ ထုတ်လုပ်မှုကွင်းဆက်နှင့် ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများ တိုးတက်လာစေရေး လုပ်ဆောင်ရန်။
- ၈။ တရားဝင်မဟုတ်သော လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်လုပ်ငန်းများ ဖြစ်လာစေရေး ထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ပြုလုပ်ရန်။
- ၉။ တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ၏ အလေ့အကျင့်များ တိုးတက်လာစေရေး စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် လုပ်ဆောင်ရန်။

**တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ**

- ၁။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ မူဝါဒနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်များ တိုးတက်လာစေရန်အတွက် ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ရန်။
- ၂။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်ရန်အတွက် ပါမစ်ထုတ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ စံချိန်စံနှုန်းများနှင့် ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များ တိုးတက်လာစေရန်။
- ၃။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် သက်ရောက်မှုများခံကြရသော ဒေသခံများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်။

**အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများသို့ အကြံပြုချက်များ**

- ၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများခံကြရသော ဒေသခံများအတွက် ကြိုတင် ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ လျော့ချခြင်းနှင့်ကုစားခြင်းများ ရရှိစေရေး အထောက်အပံ့ပေးရန်။
- ၂။ ဆက်စပ်သော ဥပဒေရေးရာနှင့်မူဝါဒများအား ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်းများ ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် တိုက်တွန်းအားပေးရန်။
- ၃။ ပါတ်သက်ဆက်နွယ်သူအားလုံး ပါဝင်သော ကနဦးဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အချက်အလက်များကို အသုံးပြုရန်နှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများအတွက် ကမ်းလှမ်းသည့် အခွင့်အရေးများတွင် ပါဝင်ရန်။

**အခြားသော အစိုးရများသို့ အကြံပြုချက်များ**

- ၁။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာကာကွယ်မှုများ အားကောင်းလာစေရေး နည်းပညာအကူအညီများ ထောက်ပံ့ပေးရန်။
- ၂။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ဖြစ်လာစေရေး နည်းပညာအကူအညီများ ပံ့ပိုးပေးရန်။
- ၃။ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားရာနေရာများရှိ ရေရှည်တည်တံ့မှုမရှိသော သတ္တုလုပ်ငန်းများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သက်ရောက်မှုများအား ဖြေရှင်းရန် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအား ထောက်ပံ့ပေးရန်။
- ၄။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်ရန် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအား တိုက်တွန်း အားပေးရန်။